

Udskriftsdato: 15. december 2025

VEJ nr 9013 af 25/01/2008 (Historisk)

Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Justitsmin.,
Familiestyrelsen, j.nr. 06-5014-00068

Senere ændringer til forskriften

VEJ nr 9735 af 18/09/2009

Vejledning om børnesagkyndige undersøgelser

Indholdsfortegnelse

1. **Indledning**
2. **Lovgrundlaget**
3. **Kvalifikationer**
4. **Beslutningen om at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse**
 - 4.1. Iværksættelse af en børnesagkyndig undersøgelse
 - 4.1.1. Opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse
 - 4.1.2. Manglende medvirken til en børnesagkyndig undersøgelse
 - 4.2. Børnesagkyndige undersøgelser omfang og indhold
 - 4.2.1. Temaer for undersøgelsen
 - 4.2.2. Erklæringens sammenfatning
5. **Undersøgelsesfasen**
6. **Retsstillingen under den børnesagkyndige undersøgelse**
 - 6.1. Partshøring og aktindsigt
 - 6.2. Hvilken vægt skal/kan en børnesagkyndig erklæring tillægges?
7. **Den børnesagkyndiges opgave**
8. **Habilitet og tavshedspligt**
9. **Underretningspligt**
10. **Ikrafttrædelse**

1. Indledning

Denne vejledning indeholder vejledende retningslinjer for børnesagkyndige undersøgelser i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og/eller samvær.

Vejledningen er udarbejdet af Familiestyrelsen i samarbejde med samarbejdsgruppen på det familieretlige område. Samarbejdsgruppen består af en dommer, en retsassessor, børnesagkyndige, en advokat og repræsentanter fra Domstolsstyrelsen, statsforvaltningerne og Familiestyrelsen.

Som udgangspunkt henvender vejledningen sig til statsforvaltningerne og de børnesagkyndige, som udarbejder børnesagkyndige undersøgelser for statsforvaltningerne, men vejledningen vil også være anvendelig for domstolene.

Den indeholder bl.a. en kort gennemgang af lovgrundlaget for børnesagkyndige undersøgelser, vejledende retningslinjer for, hvorledes statsforvaltningerne og børnesagkyndige bør tilrettelægge en børnesagkyndig undersøgelse samt en generel beskrivelse af børnesagkyndige undersøgelser omfang og indhold.

Vejledningen indeholder endvidere de elementer, som er beskrevet i Dansk Psykolog Forenings vejledende retningslinjer for børnesagkyndige undersøgelser og erklæringer i forældremyndigheds- og samværssager fra 2007 (3. reviderede udgave). Dansk Psykolog Forening har derfor haft vejledningen til udtalelse.

2. Lovgrundlaget

Det fremgår af forældreansvarslovens § 4, at alle afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet.

For at finde frem til, hvad der er bedst for det enkelte barn, skal barnet inddrages under en sag om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, jf. forældreansvarslovens § 34, stk. 1.

Statsforvaltningen og retten skal således i disse sager altid sørge for at synliggøre barnets perspektiv. Inddragelsen af barnet og dets perspektiv kan f.eks. ske ved en børnesagkyndig undersøgelse.

Efter forældreansvarslovens § 33, stk. 1, kan statsforvaltningen iværksætte børnesagkyndige undersøgelser i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. På tilsvarende vis kan retten efter retsplejelovens § 450 b beslutte at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse.

Hvis statsforvaltningen har iværksat en børnesagkyndig undersøgelse, skal undersøgelsen færdiggøres, uanset at sagen indbringes for retten, jf. forældreansvarslovens § 33, stk. 2.

3. Kvalifikationer

Kvaliteten af børnesagkyndige undersøgelser er særlig vigtig, bl.a. fordi de børnesagkyndige undersøgelser skal danne grundlag for forligsbestræbelser og for statsforvaltningernes afgørelser, som bl.a. også skal indeholde et fremtidsorienteret perspektiv på, hvad der er bedst for barnet.

Det er også vigtigt, at de børnesagkyndige undersøgelser, som gennemføres i statsforvaltningerne, har en kvalitet, der så vidt muligt gør videre undersøgelser i forbindelse med en eventuel retssag unødvendige. Statsforvaltningen skal, når den iværksætter en børnesagkyndig undersøgelse, være opmærksom på, at barnets perspektiv og synspunkter videregives til retten på en sådan måde, at barnet under retssagen ikke skal inddrages igen om samme spørgsmål.

Børnesagkyndige undersøgelser skal derfor udarbejdes af autoriserede psykologer, gerne med speciale i børnepsykologi eller af børnepsykiatere.

Hvis det af tidsmæssige eller andre årsager ikke er muligt at gennemføre undersøgelsen inden for en acceptabel eller hensigtsmæssig tidsramme af hensyn til barnets bedste, kan andre end autoriserede psykologer, men med tilsvarende kvalifikationer, få overdraget opgaven. Det er dog et krav, at den børnesagkyndige har gennemført en familieterapeutisk overbygning, som omfatter udviklingspsykologisk indsigt.

4. Beslutningen om at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse

Når en sag om forældremyndighed, barnets bopæl og/eller samvær verserer i statsforvaltningen, kan statsforvaltningen beslutte at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse i sagen.

Som eksempler på sagstyper, hvor det kan være hensigtsmæssigt, at barnets perspektiv belyses ved en børnesagkyndig undersøgelse, kan nævnes (opregningen ikke udtømmende):

- Sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, hvor barnet befinder sig i en udsat situation på grund af psykiske, fysiske eller sociale belastninger.
- Sager om samvær, hvor samværet er eller vil blive meget konfliktfyldt på grund af forældrenes indbyrdes forhold.
- Sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, hvor der er alvorlige problemer hos den ene forælder eller begge forældre. Dette kan f.eks. være psykiske problemer, vold i familien og anden grænseoverskridende adfærd, kriminalitet, andre sociale belastninger samt nedsat forældreevne (manglende empati og forståelse for eget og andres liv).
- Sager om samvær, hvor der er tale om lang tids adskillelse mellem barnet og samværsforælderen.
- Sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, hvor der er påstand om, at den ene forælder (i samværsager: samværsforælderen) har udøvet vold over for barnet, bopælsforælderen eller et andet medlem af den husstand, hvor barnet dagligt opholder sig.

- Sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, hvor der er påstand om grænseoverskridende handlinger.
- Sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, hvor der i øvrigt er væsentlige samarbejdsproblemer.

Det er statsforvaltningen, der vurderer og beslutter, om barnets perspektiv skal belyses ved en børnesagkyndig undersøgelse. Det kan også i andre sager være relevant at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse for at belyse barnets perspektiv.

4.1. Iværksættelse af en børnesagkyndig undersøgelse

4.1.1. Opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse

Hvis statsforvaltningen beslutter, at barnets perspektiv skal belyses ved en børnesagkyndig undersøgelse, skal statsforvaltningen udarbejde et præciseret opdrag (en opgavebeskrivelse) for den børnesagkyndige undersøgelse. Opdraget udarbejdes på baggrund af de foreliggende oplysninger og skal præciseres med udgangspunkt i de temaer, som er nævnt i afsnit 4.2.1.

Baggrunden for, at der skal ske en præcisering af opdraget for undersøgelsen, er, at afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær træffes efter en konkret og individuel bedømmelse, og at de forhold, der er relevante at få undersøgt, kan være forskellige. Børnesagkyndige undersøgelser skal derfor målrettes i forhold til behovet i den konkrete sag, herunder særligt behovet i forhold til det barn/de børn, sagen drejer sig om.

Ved at præcisere opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse sikres også det væsentlige hensyn, at forældrene – i forbindelse med at de skal give samtykke til den børnesagkyndige undersøgelse – er klar over, hvad undersøgelsen går ud på, og hvad den skal bruges til.

Præciseringen af opdraget medvirker også til, at det ikke senere bliver nødvendigt at indhente supplerende oplysninger, f.eks. fordi undersøgelsen har været for generel eller ikke har afdækket alle de forhold, som efter statsforvaltningens opfattelse var relevante for sagen.

På denne måde får den børnesagkyndige bedre mulighed for at tilrettelægge undersøgelsen så hensigtsmæssigt som muligt, og man kan undgå at inddrage forhold uden betydning for sagen.

Statsforvaltningen skal sørge for, at opdraget til den børnesagkyndige formuleres så præcist, at der ikke senere opstår tvivl om undersøgelsens formål. Det skal udformes skriftligt. Det gælder også efterfølgende ændringer eller præciseringer til opdraget.

I forbindelse med, at statsforvaltningen indhenter forældrenes samtykke til den børnesagkyndige undersøgelse, skal statsforvaltningen orientere forældrene om opdraget for undersøgelsen. Hvis forældrene herefter samtykker til den børnesagkyndige undersøgelse, sender statsforvaltningen opdraget til den børnesagkyndige. Statsforvaltningen skal samtidig orientere forældrene om dette, og om at sagens akter er sendt til den børnesagkyndige. Hvis statsforvaltningen ikke sender alle akter i sagen til den børnesagkyndige, skal statsforvaltningen orientere forældrene om, hvilke akter der er sendt til den børnesagkyndige. Hvis en eller begge forældre ikke ønsker at deltage i den børnesagkyndige undersøgelse, har statsforvaltningen en række reaktionsmuligheder, som er beskrevet i afsnit 4.1.2.

Statsforvaltningen kan i opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse bestemme, at undersøgelsen ikke skal omfatte alle de temaer, som er beskrevet i afsnit 4.2.1. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis statsforvaltningen vurderer, at der ikke er behov for at undersøge samtlige forhold og familierelationer.

Hvis den børnesagkyndige vurderer, at der er behov for at foretage yderligere undersøgelser for på tilstrækkelig vis at kunne belyse opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse, eller hvis den børnesagkyndige vurderer, at undersøgelsen skal afgrænses i forhold til de temaer, der er nævnt i afsnit 4.2.1., skal den børnesagkyndige rette henvendelse til statsforvaltningen, som herefter beslutter, om der er behov

for at tilpasse opdraget for undersøgelsen. Er dette tilfældet, skal statsforvaltningen orientere forældrene herom. I de tilfælde, hvor der sker en udvidelse af opdraget for undersøgelsen, skal statsforvaltningen indhente forældrenes samtykke til den børnesagkyndige undersøgelse på ny. Dette skyldes, at der sker en udvidelse af grundlaget for den børnesagkyndige undersøgelse.

4.1.2. Manglende medvirken til en børnesagkyndig undersøgelse

En børnesagkyndig undersøgelse forudsætter, at forældrene og barnet deltager i det omfang, den børnesagkyndige finder det nødvendigt.

Hvis en af forældrene eller barnet ikke vil deltage eller afbryder sin deltagelse i undersøgelsen, afhænger det først og fremmest af hensynet til barnet, hvilken betydning dette skal have. Er der ikke modstående hensyn til barnet, vil statsforvaltningen bl.a. have følgende reaktionsmuligheder:

- Der træffes afgørelse på det foreliggende grundlag.
- Den manglende medvirken tillægges processuel skadevirkning, fordi en af forældrene hindrer oplysningen af sagen.
- Fastsættelse af overvåget samvær til brug for den børnesagkyndiges observation af barnets samspil med samværsforælderen.

Hvilken reaktion, den manglende deltagelse skal medføre, afhænger af, hvilke foranstaltninger statsforvaltningen finder nødvendige for at tilvejebringe et forsvarligt afgørelsesgrundlag.

4.2. Børnesagkyndige undersøgelsers omfang og indhold

En børnesagkyndig undersøgelse skal – udover at indeholde en redegørelse for familiesituationen som helhed – også fungere som en slags »budbringer« for barnet og videregive barnets synspunkter. Samtidig skal den børnesagkyndige undersøgelse danne grundlag for afgørelser, der træffes med et fremtidsorienteret perspektiv. I den forbindelse bemærkes, at forældrenes evne til at samarbejde og sikre barnets kontakt til begge forældre kan få stor betydning for afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær.

En børnesagkyndig undersøgelse skal således belyse barnets perspektiv, forældrenes samarbejdsevne og samarbejdsmuligheder samt indeholde et fremtidsorienteret perspektiv.

Det er vigtigt, at en børnesagkyndig undersøgelse har en kvalitet, der som hovedregel gør videre undersøgelser unødvendige, og at barnets perspektiv og synspunkter videregives på en sådan måde, at barnet ikke skal inddrages flere gange. Den børnesagkyndige skal være opmærksom på dette under arbejdet med undersøgelsen.

En børnesagkyndig undersøgelse bør ifølge de vejledende retningslinjer fra Dansk Psykolog Forening fra 2007 indeholde følgende elementer:

- 1) Mindst 2 kliniske (afdækkende) samtaler med hver af forældrene – eventuelt også samtaler med forældrene sammen.
- 2) Mindst 2 observationer af samspillet mellem hver af forældrene og barnet, gerne ved observation i de rammer, hvor forældremyndigheden i givet fald skal udøves, eller hvor barnet i givet fald skal bo, og gerne under tilstedeværelse af halvsøskende og/eller samlever eller andre personer, som i givet fald vil skulle være sammen med barnet.
- 3) Mindst 2 samtaler med barnet alene, gerne hos hver af forældrene i forlængelse af et hjemmebesøg. Hvis der er flere børn, kan det udover de individuelle samtaler være hensigtsmæssigt at tale med børnene sammen. Samtalernes formål er at få indtryk af barnets egen oplevelse af sin situation, af barnets trivsel og udvikling, af barnets forhold til forældre og eventuelle andre og om muligt af barnets forestillinger om fremtiden.

4) Med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren/erne indhentes evt. yderligere information om barnet og/eller forældrene fra offentlige myndigheder eller andre i det offentliges tjeneste, som kan bidrage med relevante oplysninger, f.eks. daginstitution, skole eller sociale myndigheder. Hvis forældre eller barn har været eller er i lægelig/psykiatrisk behandling for forhold, der har betydning for undersøgelsen, er det hensigtsmæssigt at indhente oplysninger herom. Akter og/eller udtalelser indhentes enten ved den børnesagkyndiges skriftlige henvendelse til den aktuelle instans, eller ved at den børnesagkyndige udarbejder referat af personligt indhentede oplysninger og derefter får dette godkendt af den udtalende instans. Således indhentede oplysninger bør enten vedlægges erklæringen eller være udførligt omtalt i erklæringen.

5) Gennemgang af erklæringen med forældrene.

Den børnesagkyndige vælger selv, hvilke metoder der skal benyttes under arbejdet med den børnesagkyndige undersøgelse. Der vil dog være en række temaer, som skal inddrages i en børnesagkyndig undersøgelse, så statsforvaltningen kan forholde sig til disse og foretage en vurdering på baggrund heraf i forbindelse med afgørelsen af sagen. Dette er med til at sikre kvaliteten af den børnesagkyndige undersøgelse. Disse temaer er beskrevet nedenfor.

Det er vigtigt, at den børnesagkyndige holder sig for øje, at den børnesagkyndige undersøgelse beskriver de relevante forhold, og at disse forhold indgår i statsforvaltningens bedømmelse af sagen. Det er således ikke den børnesagkyndiges opgave at bedømme, f.eks. hvilket omfang samværet skal have. Dette er statsforvaltningens afgørelse. Der henvises til afsnit 4.2.2., som beskriver indholdet af erklæringens sammenfatning.

4.2.1. Temaer for undersøgelsen

Som beskrevet ovenfor er der en række forhold i forældreansvarsloven, som indgår med betydelig vægt i sager om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær. Disse forhold er: Barnets perspektiv, forældrenes samarbejdsevne og det fremtidsorienterede perspektiv.

Disse forhold vil være iagttagelsesperspektivet, når den børnesagkyndige arbejder med en børnesagkyndig undersøgelse. Dette gælder også i forhold til de 9 temaer, der gennemgås i det følgende.

Når den børnesagkyndige beskriver de enkelte temaer i erklæringen, er det vigtigt, at der er tale om neutrale iagttagelser og beskrivelser samt psykologfaglige vurderinger og prognoser, som har et klart empirisk fundament og teoretisk belæg.

Den børnesagkyndige undersøgelse vil normalt skulle indeholde flere eller eventuelt alle af følgende 9 temaer:

1) *Barnets følelsesmæssige, sociale, færdighedsmæssige og sproglige udviklingsniveau med henblik på en vurdering af specifikke udviklingsbehov, herunder behov for stimuli*

Dette tema handler om, hvorvidt barnet følelsesmæssigt, socialt, sprogligt og motorisk er alderssvarende.

2) *Forældrenes eventuelt forskellige muligheder for at forstå og tilgodese specifikke udviklingsbehov hos barnet, herunder behov for stimuli*

Dette tema handler om forældrenes måde at møde barnet på, herunder om forældrene møder barnet på et alderssvarende niveau.

3) *Forældrenes konkretiserede vurdering af egne og den anden forælders muligheder for at imødekomme barnets fremadrettede omsorgs- og udviklingsbehov*

Dette tema handler om undersøgerens psykologfaglige vurderinger og prognoser for forældrenes evne til tage ansvar for og drage omsorg for barnet. Temaet indeholder et fremtidsorienteret perspektiv. Der opstilles fremtidsscenarier i forhold til barnets situation på både kort og lang sigt.

4) *Forældrenes indstilling til samarbejde med den anden forælder og myndigheder før, under og efter sagen er blevet afgjort*

Dette tema handler om forældrenes evne til at samarbejde med hinanden og deres samarbejdsmuligheder. Samarbejdsevnen og samarbejdsmulighederne skal beskrives ved psykologfaglige vurderinger og prognoser, som beskriver forældrenes samarbejdsevne og samarbejdsmuligheder på kort og lang sigt. Forældrenes samarbejdsevne og samarbejdsmuligheder skal bl.a. ses i relation til, hvem af forældrene, der er bedst til at sikre barnets kontakt til begge forældre. Forældrenes evne og vilje til at samarbejde med myndigheder kan være et forhold, der indgår i dette tema.

5) *Samspilsformer og indbyrdes relationer mellem forældrene og barnet og forældrenes eventuelle nye partnere*

Dette tema handler om de roller, som forældrene og barnet har, samt de indbyrdes relationer mellem forældrene og barnet og forældrenes eventuelle nye partnere.

6) *Forældrenes daglige omsorgsopgaver med henblik på belysning af væsentlige forskelle*

Dette tema handler om forældrenes konkrete omsorg over for barnet i relation til personlig hygiejne, kost, kammerater, skole, fritidsaktiviteter o. lign.

7) *Forældrenes uddannelses- og erhvervstilknytning med henblik på arbejdssituationens betydning for forælderrollens udførelse i praksis*

Dette tema handler bl.a. om forældrenes arbejdssituation i relation at kunne drage omsorg for barnet. Hvis den ene forælders arbejdstider f.eks. medfører begrænset tid med barnet, vil dette kunne beskrives under dette tema.

8) *Det sociale netværk med henblik på tilstedeværelsen af kompetente sekundære omsorgspersoner*

Dette tema handler om forældrenes sociale netværk i form af venner, familie og stedforældre.

9) *Forældrenes forhold i relation til at kunne opretholde en stabil og acceptabel livsførelse til barnets bedste*

Dette tema handler bl.a. om forældrenes evne til at skabe en stabil dagligdag i betryggende rammer for barnet. Herunder hører f.eks. belastede boligmæssige forhold, ustabile økonomiske forhold og mangelfuld evne til at prioritere rammerne for barnet/familien i forhold til barnets perspektiv. Det er ikke af betydning, om den ene forælder har en bedre økonomi end den anden forælder.

Udover de 9 temaer kan statsforvaltningen også inddrage andre forhold, hvis der er behov herfor.

Forældrenes personlige egenskaber (personlighedsdynamik, ressourcer, konfliktområder) og eventuelt psykisk forstyrrelse, misbrug og kriminalitet skal indgå i relation til de enkelte temaer, i et omfang som skønnes nødvendigt i forhold til undersøgelsens opdrag og sagens oplysninger.

4.2.2. Erklæringens sammenfatning

Sammenfatningen for en børnesagkyndig erklæring skal på samme måde som beskrivelsen af de enkelte temaer være objektiv og neutral.

En erklæring afsluttes med en fordele-/ulempe-analyse af forældrene og opstiller fremtidsscenarier i stedet for at være konkluderende.

Det er ikke den børnesagkyndiges opgave at afgøre, hvad der er bedst for barnet, da det er statsforvaltningen, der træffer denne afgørelse.

5. Undersøgelsesfasen

Den børnesagkyndige modtager sammen med opdraget fra statsforvaltningen sagsakter, f.eks. offentlighedsnotater, afgørelser om forældremyndighed, barnets bopæl eller samvær, herunder midlertidige afgørelser m.v.

Den børnesagkyndige tilrettelægger på baggrund af opdraget og de tilsendte akter den børnesagkyndige undersøgelse, herunder hvilke metoder, der skal benyttes under arbejdet med undersøgelsen.

Det er den børnesagkyndige, der bestemmer, hvordan en undersøgelse skal foretages, afhængigt af opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse. Den børnesagkyndige tilrettelægger selv indsamlingen af oplysninger, afholdelse af samtaler og foretagelse af observationer, og den børnesagkyndige afgiver sin udtalelse ud fra det faglige ansvar, som han eller hun arbejder under.

Under den første samtale med forældrene skal den børnesagkyndige orientere om undersøgelsesforløbet, herunder tidsperspektivet for undersøgelsen. Den børnesagkyndige skal også forklare de formelle rammer omkring forløbet, herunder at der ikke er tale om at etablere en fortrolig behandlingskontakt under tavshedspligt, men derimod en sagkyndig undersøgelse, der skal munde ud i en erklæring, som forældrene gøres bekendt med, hvorefter den sendes til statsforvaltningen, der træffer afgørelse i sagen.

Har barnet den nødvendige alder og modenhed, skal den børnesagkyndige sikre, at barnet er orienteret om undersøgelsens formål m.v.

Den børnesagkyndige skal efter det første møde med forældrene oplyse statsforvaltningen om tidsperspektivet for undersøgelsen. Hvis der under undersøgelsen opstår behov for at udvide tidsrammen, skal den børnesagkyndige straks gøre statsforvaltningen bekendt hermed.

Kan en undersøgelse ikke gennemføres i overensstemmelse med de krav, der er fastlagt for denne, skal den børnesagkyndige straks kontakte statsforvaltningen.

Hvis en af forældrene eller barnet afbryder deltagelsen i undersøgelsen, skal den børnesagkyndige straks kontakte statsforvaltningen for at få oplyst, hvordan den børnesagkyndige skal forholde sig hertil. Statsforvaltningen vil herefter træffe beslutning om sagens videre forløb, herunder f.eks. om undersøgelsen skal gøres færdig uden den ene forælders eller barnets deltagelse, eller om statsforvaltningen vil forsøge at få forælderen eller barnet til at deltage ved at orientere ham eller hende yderligere om retsvirkningerne af den manglende deltagelse. Det er således statsforvaltningen, der beslutter, hvordan undersøgelsen skal afsluttes. Til brug for denne beslutning kan statsforvaltningen indhente en udtalelse om sagen fra den børnesagkyndige.

Er det kun muligt at færdiggøre undersøgelsen, hvis begge forældre og barnet medvirker, må den børnesagkyndige vurdere, om det på baggrund af de allerede foretagne undersøgelser er muligt at udfærdige en foreløbig eller midlertidig erklæring. Er der grundlag herfor, skal erklæringen indeholde oplysninger om undersøgelsens mangler og om baggrunden herfor.

Fører en konkret vurdering til, at gennemførelse af undersøgelsen i overensstemmelse med kravene vil være i strid med barnets bedste, f.eks. hvis barnet nægter at blive observeret sammen med samværsforælderen, må statsforvaltningen i samarbejde med den børnesagkyndige tage stilling til undersøgelsens videre forløb. Den børnesagkyndige bør dog, hvis situationen er som i eksemplet, foretage en vurdering af årsagen til barnets modvilje.

Finder den børnesagkyndige det fagligt forsvarligt at udfærdige en erklæring, selv om det ikke har været muligt at gennemføre undersøgelsen i overensstemmelse med de stillede krav, bør manglerne ved undersøgelsen fremgå heraf sammen med grunden til, at det alligevel er fundet forsvarligt at udfærdige erklæringen.

Der henvises i øvrigt til Dansk Psykolog Forenings vejledende retningslinjer fra 2007.

6. Retsstillingen under den børnesagkyndige undersøgelse

Mens den børnesagkyndige undersøgelse foregår, skal der være vandtætte skotter mellem undersøgelsen og sagsbehandlingen i øvrigt. Det er derfor uden betydning, om en børnesagkyndig undersøgelse foretages af en praktiserende børnesagkyndig uden for statsforvaltningen eller af en børnesagkyndig, der er ansat af statsforvaltningen.

Statsforvaltningen skal i forbindelse med indhentelse af samtykket til den børnesagkyndige undersøgelse vejlede forældrene om, hvad der samtykkes til. Statsforvaltningen bør først og fremmest orientere om årsagen til, at det er nødvendigt at foretage undersøgelsen. Statsforvaltningen skal samtidig vejlede om, hvilken vægt en børnesagkyndig undersøgelse normalt tillægges, ligesom statsforvaltningen skal vejlede forældrene om muligheden for at få fastsat midlertidigt samvær, mens undersøgelsen foregår. Om nødvendigt skal statsforvaltningen orientere om, hvilke konsekvenser det kan have, at forældrene og/eller barnet ikke medvirker, jf. afsnit 4.1.2.

Beslutninger om at foretage eller nægte at iværksætte børnesagkyndige undersøgelser er et led i sagsbehandlingen (procesledende). Der er derfor ikke selvstændig klageadgang over sådanne beslutninger.

6.1. Partshøring og aktindsigt

Når den børnesagkyndige undersøgelse er gennemført, gennemgår den børnesagkyndige erklæringen med forældrene, så de har mulighed for at efterkontrollere f.eks. alle faktiske forhold. Hvis forældrene ikke ønsker at gennemgå erklæringen med den børnesagkyndige, mens de begge er til stede, kan den børnesagkyndige vælge at gennemgå erklæringen med forældrene hver for sig. Hvis den børnesagkyndige vurderer, at barnet har en alder og modenhed, der taler for, at barnet også er til stede ved gennemgangen af erklæringen, kan den børnesagkyndige beslutte, at barnet også skal deltage.

Selvom den børnesagkyndige har gennemgået erklæringen med forældrene, skal statsforvaltningen alligevel inden afgørelsen partshøre forældrene over erklæringen i overensstemmelse med forvaltningslovens § 19.

6.2. Hvilken vægt skal/kan en børnesagkyndig erklæring tillægges?

Hvilken vægt, der skal lægges på en børnesagkyndig erklæring, beror på statsforvaltningens skøn, hvor hensynet til barnets bedste er det afgørende moment.

Er der uafklarede forhold ved erklæringen, eller finder statsforvaltningen, at det er nødvendigt at indhente yderligere oplysninger fra den børnesagkyndige for at have et forsvarligt grundlag at afgøre sagen på, skal statsforvaltningen stille supplerende spørgsmål til den børnesagkyndige, mundtligt eller skriftligt. Besvares de supplerende spørgsmål mundtligt, skal statsforvaltningen udfærdige et § 6-notat om samtalen. Statsforvaltningen kan også anmode den børnesagkyndige om at foretage yderligere undersøgelser. Den børnesagkyndige skal ikke gennemgå sådanne yderligere oplysninger, som statsforvaltningen indhenter, efter undersøgelsen er afsluttet, med forældrene. Statsforvaltningen skal inden afgørelsen partshøre forældrene over oplysningerne i overensstemmelse med forvaltningslovens § 19.

Såfremt formalia i forhold til undersøgelsen eller erklæringen er tilsidesat, har dette alene betydning for, hvilken vægt erklæringen kan tillægges, hvis tilsidesættelsen må antages at have haft indflydelse på erklæringens materielle indhold. Det er vigtigt, at statsforvaltningen ved afgørelsen er opmærksom på eventuelle begrænsninger i erklæringen, og at statsforvaltningen tillægger erklæringen betydning i overensstemmelse hermed.

Mangler ved undersøgelsen, der skyldes, at en af forældrene eller barnet ikke har villet deltage i undersøgelsen, er gennemgået i afsnit 4.1.2.

7. Den børnesagkyndiges opgave

Den børnesagkyndige skal arbejde inden for opdraget for den børnesagkyndige undersøgelse og ikke undersøge andet og mere, end opdraget give anledning til.

Hvis den børnesagkyndige finder, at opdraget er upræcist, ufuldstændigt, eller hvis der opstår problemer under undersøgelsen, skal den børnesagkyndige kontakte statsforvaltningen for at få en afklaring eller afhjælpning heraf.

Hvis den børnesagkyndige vurderer, at der er behov for at foretage yderligere undersøgelser for på tilstrækkelig vis at kunne belyse opdraget for undersøgelsen, eller hvis den børnesagkyndige vurderer, at undersøgelsen skal afgrænses i forhold til de temaer, der er nævnt i afsnit 4.2.1., skal den børnesagkyndige rette henvendelse til statsforvaltningen, som herefter beslutter, om der er behov for at tilpasse opdraget for undersøgelsen. I de tilfælde, hvor der sker en udvidelse af opdraget for undersøgelsen, skal statsforvaltningen indhente forældrenes samtykke til den børnesagkyndige undersøgelse på ny. Dette skyldes, at der sker en udvidelse af grundlaget for undersøgelsen.

Det fremgår af Dansk Psykolog Forenings vejledende retningslinjer fra 2007, at en autoriseret psykolog til enhver tid er ansvarlig for sit virke som autoriseret psykolog, herunder også at der tilvejebringes et tilstrækkeligt og relevant, men ikke unødigt omfattende grundlag at vurdere på. Der henvises til Dansk Psykolog Forenings vejledende retningslinjer fra 2007.

Hvis en af forældrene eller barnet afbryder deltagelse i den børnesagkyndige undersøgelse, skal den børnesagkyndige straks kontakte statsforvaltningen for at få oplyst, hvordan den børnesagkyndige skal forholde sig hertil, jf. afsnit 5.

Hvis en eller begge forældre ønsker at klage over den børnesagkyndige undersøgelse, herunder den børnesagkyndiges arbejde, skal de vejledes om, hvilke klagemuligheder de har. Klagevejledningen kan gives af den børnesagkyndige eller af statsforvaltningen.

Det er op til statsforvaltningen at beslutte, hvilken betydning en klage over en børnesagkyndig undersøgelse skal have for den fortsatte behandling af sagen.

Klageadgangen for klager over psykiatere og psykologer er gennemgået nedenfor:

- Klager over psykiatere kan indgives til Sundhedsvæsnets Patientklagenævn.

Hvis en part ønsker at klage over en psykolog, der har foretaget en børnesagkyndig undersøgelse, afhænger det bl.a. af psykologens ansættelsessted, hvilken klageinstans, der er den rette:

- Psykologer, der er offentligt ansatte eller privatansatte: Ansættelsesstedet eller Psykolognævnet.
- Psykologer, der er selvstændige: Psykolognævnet.
- Ikke-autoriserede psykologer: Dansk Psykolog Forenings Etiknævn, hvis psykologen er medlem af Dansk Psykolog Forening.

Psykolognævnet kan kun anvendes, hvis psykologen er autoriseret.

8. Habilitet og tavshedspligt

Hvis den børnesagkyndige, som skal gennemføre undersøgelsen, har et kendskab til forældrene eller barnet på forhånd, skal den børnesagkyndige straks meddele dette til statsforvaltningen. Statsforvaltningen vurderer herefter, om det på grund af habilitetsproblemer skal være en anden børnesagkyndig, der i stedet skal stå for undersøgelsen. Der henvises til Dansk Psykolog Forenings vejledende retningslinjer fra 2007.

I Dansk Psykolog Forenings vejledende retningslinjer fra 2007 er den børnesagkyndiges tavshedspligt i forbindelse med udarbejdelse af børnesagkyndige undersøgelser beskrevet.

Det fremgår heraf, at det i forbindelse med udarbejdelsen af en børnesagkyndig undersøgelse er af betydning, at den børnesagkyndige kan foreholde og drøfte relevante oplysninger fra den ene forælder med den anden. Den børnesagkyndige bør derfor fra starten af undersøgelsen gøre forældrene klart, at det ikke er muligt at udøve tavshedspligt over for forældrene og statsforvaltningen. Den børnesagkyndige er herudover forpligtet til at overholde reglerne om tavshedspligt.

9. Underretningspligt

Efter § 1 i bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service er offentligt ansatte og andre med offentlige hverv forpligtet til at underrette kommunen om forhold, der må give formodning for, at et barn under 18 år har behov for særlig støtte.

Underretningspligten foreligger, når barnet eller den unge har vanskeligheder i forhold til de daglige omgivelser, skolen eller samfundet eller i øvrigt lever under utilfredsstillende forhold, eller der er behov for støtte på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Efter § 154 i lov om social service har den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, også pligt til at underrette kommunen.

Der er ikke nogen nedre grænse for, hvornår underretningspligten indtræder. Underretning bør også ske, selvom der ikke er enighed mellem forældrene om de faktiske omstændigheder, herunder f.eks. om misbrugsproblemer.

Bliver den børnesagkyndige under arbejdet med den børnesagkyndige undersøgelse bekendt med forhold, der må give formodning for, at et barn under 18 år har behov for særlig støtte eller udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed og udvikling i fare, skal den børnesagkyndige underrette kommunen herom. I disse tilfælde gælder reglerne om tavshedspligt ikke.

Underretningen skal rettes til barnets opholdskommune efter reglerne i retssikkerhedslovens § 9 a. Børn under 18 år har som udgangspunkt samme opholdskommune som forældrene. Bor barnet mest hos den ene af forældrene, har barnet opholdskommune der. Hvis barnet bor lige meget hos begge forældre, har barnet opholdskommune der, hvor barnet er folkeregistreret. Er barnet anbragt uden for hjemmet, har barnet opholdskommune i den kommune, der har truffet afgørelsen om anbringelse.

10. Ikrafttrædelse

Denne vejledning træder i kraft den 1. februar 2008.